

Q. D. B. V.
DISSERTATIO EXEGETICO-THEOLOGICA
DE
SEMINE DAVI-
DIS CHRISTO,
SOLITARIE INTELLIGENDO
EX DICTI NATURA

II. Sam. VII. vers. II. --- 16.

QVAM
CONSENSU SPECTABILIS FACULT. THEOLOGICÆ
PRÆSIDE,

*VIRO SUMME REVERENDO, AMPLISSIMO, EXCEL-
LENTISSIMO DOMINO,*

JOH. PETRO Brünenberg /

SS. THEOL. DOCTORE ET PROFESSORE PUBL.
ORD. CONSISTORII MECKLENBURGICI DUCALIS AS-
SESSORE GRAVISSIMO, DISTRICTUSq; ME-
CLENB. SUPERINTENDENTE
MERITISSIMO,

Patrono atq; Præceptore ad cineres usq; devenerando,
In illustri Universitatis Rostochiensis

AUDITORIO MAJORE,

AD DIEM 26. NOVEMBR. ANNO M.DCCVII,

publicæ disquisitioni proponit,

A. & R.

**M. GEORG. CHRISTOPH.
SCHOTTER, Plauenl. Magapol.**

ROSTOCHII, Typis Joh. Wepplingi, SEREN. PRINC. & Acad. Typogr.

Coll. diss. A
173, 7

h. A. 173 (7.)

9.

W. B.

PROOEMIUM.

Vanquam dulcissimum Jesu nomen infensissimus Christianorum hostis non audit, quia acerrimos quasi inter animi morsus & irarum fluctus suum scerpissimè fastidium ruminetur, frendens irreparabilem illam, quam inde sensit, potestatis suæ jacturam: Nos tamen istud sine summo divinæ lætitiæ ac sincerissimæ voluptatis sensu intra pectus transmittere non possumus, præsertim si cogitemus, quoties illo absente Satan de sanguine nostro triumphos acturus, quoties jubila sublaturus fuisset. Hinc factum est, ut, cum specimen quoddam in Palæstra Theologica edere ab illis jubear, quorum nutus sanctissimæ instar legis veneror, hujus potissimum nominis dulcedine allectus, oraculum ex Vet. Testamento venerabile, locum scilicet 2. Sam. 7. inclytum, aggressus sim, qui duas in Christo naturas egregiis exprimens verbis augulte Messiam definiivit. Apparebit quidem primo aspectu, ac si hoc dictum nullam planè difficultatem habeat: Sed quando accuratius non nihil introspicitur, videmus, quantopere præcipui etiam Interpretes laborent, dum alii de solo Salomone, alii de Christo, alii intermixtim & de Salomone & de Christo interpretantur. Has autem varias interpretationes nostris si oculis objicimus, & lugendi & admirandi necessitatem nobis imponunt. Turpe enim est, & auditu admodum triste, quod contra allegati hujus dicti claritatem alia ad salutem via in Veteri, alia in Nov. Test. sese exserere laudetur, quando e. gr. Sociniani & Socinizantes alii audacter affirmant: Christum in V. T. non fuisse necessarium ad salutem, neque constare, neque probari posse, fideles ab initio mundi in Messiam credidisse; cum tamen unicatantum sit via, & unicus salvandi modus, juxta effatum Petrinum Act. 15. 11. *Nos credimus per gratiam Domini Jesu Christi, salvos, futuros, uti etiam Patres illi nostri, tum regenerati è gentilibus Christiani.* Neque verò segnius Arminiani suis cum asseclis se hinc quoque sistunt, omnem hanc controversiam de notitiæ Messiae necessitate in Vet. Test. quæ

quæ circa hunc locum moveri solet, ut inutilem, inconcinnam & ambiguam judicantes, & sufficere Christianis id jactantes sub Novo Test. ut fidem in Christum necessariam intelligant, an vero iis, qui sub V. Test. vixerunt & mortui sunt, necessaria quoque fuerit, DEO ut relinquant. Has & alias cum Christianorum, tum præterea Judæorum, & qui Christianorum nomine sunt indigni, Socinianorum interpretationes ad examen vocare, operosum nimis & ab instituto nostro nunc alienum est: quare nostram tantum sententiam succincte proponemus, duabus Sectionibus illam inclusuri, quarum altera sibi vindicabit Exegesin, altera vero Praxin, textum ad usum suum accommodatura, ubi simul ista materia attingetur. Tu vero DEUS ter optime terque maxime scienda doce, spirituque tuo mentem & calamum dirige, ne à sensu verbi tui aberrem, sed ea dicam atque scribam, quæ nomini tuo gloriosa, mihi vero & Lectori salutaria erunt.

II. Sam. VII. v. 12 - 16. Secundum fontem.

הגיד לך יהוה כי בית יעשה לך יהוה: כי ימלאו
 ימיו ושכבת את אבתיו והקימתי את זרעך אחריו
 אשר יצא ממעיך והכינתי את ממלכתו: היא יבנה
 בית לשמי וכוננתי את כסא ממלכתו עד עולם:
 אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן אשר באעותו
 והכחתיו בשבש אנשים ובנגעי בני אדם:
 וחסרתי לא ויסור ממנו כאשר הסירתי מעם שאול אשר
 הסירתי מפניך: ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם לפניך
 בסאך יהיה נכון עד עולם:

Verf. Schmidii.

- v. 11. *Annunciat tibi (Davidi) Jehovah, quod domum facturum sit tibi Jehovah.*
 v. 12. *Quum complebuntur dies tui, & cubueris cum Patribus tuis: erigam semen tuum post te, quod exhibit ex visceribus tuis, & firmum faciam regnum ejus.*
 v. 13. *Ille aedificabit domum nomini meo, & ego firmum reddam thronum regni ejus in aeternum.*
 v. 14. *Ego ero ille in Patrem & ille erit mihi in filium: qui cum pravam quid fecerit, castigabo eum baculo hominum, & plagis filiorum hominis:*
 v. 15. *At misericordia mea non recedet ab eo, sicut recedere feci à Saule, quæ removi coram te.*
 v. 16. *Ita stabilis erit domus tua, & regnum tuum usque in seculum coram te: thronus tuus erit firmus usque in aeternum.*

Section

SECTIO I. EXEGETICA

VERBORUM S. TEXTUS SENSUM EVOLVENS

§. I.

Osteaquam totius Israëlis Rex inclytissimus David in nova sua Cedrina domo residens, post bella ejus temporis cum Philistæis debellata, altâ frui pace cœperat, adjecit animum ad templum Jehovæ ædificandum. Ipse enim DEUS promiserat, eligere sibi se velle certum, eumque in certa tribu fixum locum, ad

quem omnis populus Israeliticus cultûs divini gratia conveniret, singulique sacrificia sua & munera adducerent atque ferrent: Id quod manifestissime patet ex Cap. XII. Deut. v. s. 6. ubi (ex versione J. Tr.) Deus præcipit: *In loco, quem elegerit Jehova DEUS vester ex omnibus tribubus vestris; ad collocandum nomen suum ibi, in habitatione ejus, exquirite eum, cum veneris illuc. Igitur adducetis eò haec locusta vestra & sacrificia vestra, decimas vestras & oblationem manus vestra &c.* Hæc cum David secum pio volveret in pectore, communicavit sua consilia cum Nathane Propheta, Viro longe piissimo & Consiliario suo Ecclesiastico, quem proculdubio frequentius etiam consiliis suis gravibus adhibuit, etiamsi Verbum DEI in mediate revelatum semper is non haberet. Rationes vero causasque propositi sui simul exponere voluit, verbis hujusmodi: *Vide, quæso, ego mortalis homo habito in domo palatii splendidi cedrina, at Arca Dei sub pellibus posita est II. Sam. VII. 2. Pauciora loquebatur, quam animo conceperat. Brevitas verborum magna complectebatur molimina. Nathan ergo his auditis continuo propositum Davidis comprobavit, utpote quod pietati conveniens videbatur: abi, inquit, vers. 3. omniaque quæ sunt in animo tuo, fac, nam Jehovah tecum est.* Verum quod Sanctius de Prophetis scribit,

A 2

in

in Propheta quoque Nathane verum id esse deprehendimus
Non omnia, inquit quae loquuntur Prophetae, Spiritu didicere Pro-
phético, sed interdum, sicut cæteri hominum, suis ducuntur, imo abdu-
cuntur consiliis & prudentibus agunt conjecturis. Unde nonnun-
quam reprehenduntur à Deo, quod aliquid fecerint dixerintque &
minus sanctè & non valde attemperatum ad rem. Exemplo esse
poterit Jonas, in cujus verbis multa sunt, quae à divino atque Pro-
phético Spiritu recesserunt. Nathan igitur ex suo sensu respon-
 dit, quia Davidem ut Virum DEO dilectum habebat, quippe
 qui ab ipso Deo non in Regem tantum, sed et in Prophetam
 selectus esset: quâ tamen in re suum de cætero iudicium uni-
 cuique permittimus.

§. II. Sed antequam David initium faceret operi, nocte
 statim insequenti factum est Verbum Jehovæ ad Nathanem
 Prophetam, dicendo v. 5. *Abi, ut dicas servo meo Davidi, sic di-*
xit Jehovah: האתה תבנה לי בית לשבתי *Tunc edificabis mihi*
domum, ut ego eam inhabitem? Quæ propositio interrogativa
 emphaticè prolata hîc æquipollet negationi, ut fieri solet, im-
 primis quando de personis, uti & hoc loco, sermo est, qualia
 exempla nobis multa suppeditat Scriptura. Ita responsio illa
 Caini interrogativa *השמר אחי אנכי* *An custos ego fratris mei?*
 Gen. IV. 9. meritò censenda est æquipollere negationi: Ego
 fratris mei custos non sum. Omnium liquidissime id patet ex
 Verbis Davidis admodum negotiosi olim & mæsti in sepul-
 tura Abneri, ita ut sublata voce ad sepulcrum Abneri fieret,
 in hæc erumpens verba II. Sam. III. 33. *הכמות נבל ימות אבנר*
An secundum mortem stulti mori debebat Abner? i. e. Abner non
 ut stultus mori debuit. Et huic *ה* interrogativo in vim æqualem
 respondet & particula *מי* ut Ps. XCIV. v. 16. *מי יקום לי עם מרעים*
Quis surrecturus fuisset pro me contra maleficos? quis se stitisset
pro me contra eos, qui operam dant iniquitati? i. e. nemo hominum
 mihi succurrere potuisset, ita actum de me erat. conf. Ps. CXIII.
 §. Et quid opus est testimoniis, ipse Spiritus S, hanc locutio-
 nem

nēm interrogativam ut negativam exponit I. Chron. XVIII. 4:
Tu mihi non edificabis domum ad habitandum. Quo vero DEus
tranquillaret Davidis mentem ob denegatam templi structu-
ram, sequentes adhibet rationes: primò, Deum non indigere
templo; quare etiam hactenus à nullo Judicum, nullaque Tri-
buum hoc unquam petierit, ut sibi templum exstrueretur; Se-
cundò Deum etiam absque ædificato sibi templo piis bene vel-
le & benefacere, cuius rei testis ipse David esse possit; tertio,
DEum tamen pium Davidis propositum tum uberrimâ bene-
ficentia, tum largiore in posterum promissione compensatu-
rum esse, illique domum longe nobiliorem ædificaturum. Ita
enim Nathan ad Davidem v. 11. *Jam indicari tibi voluit Jehova,*
domum paraturum tibi esse Jehovam v. 12. quando impleti fuerint
dies ætatis tuæ, & occubueris bene cum Patribus tuis, tum excitabo
Semen tuum post te, quod exibit ex visceribus tuis.

§. III. Davidis ergo propositum, exstruendi Deo templum
magnificum, quanquam eventu caruit, non tamen caruit &
promissione singulari, & mercede ex gratia ipsi destinata, dum
ita Deus intervertebat Davidis propositum, ut non David sibi,
ipse tamen Davidi domum ædificaturus esset. De hocce igi-
tur Oraculo momentosa illa movetur controversia: *An a-*
gat de solo Messia, an intermixtim de Salomone terreno? Judæi, &
qui cum illis inter Pseudo-Christianos iisdem inflant tibiis, de
solo Salomone interpretantur, alii de utroque & de Salomo-
ne & de Messia hunc locum agere statuunt. Mittamus Judæ-
os & videamus, quid Christianis melioribus placet. Ii vero
vel Salomonem cum Christo conjungunt, vel ad solum Chri-
stum omnia referunt. Brevitatis vero dum studiosus esse de-
beo, non congeram multa nomina, sed in duobus Viris Ma-
gnis conquiescam, qui Salomonem cum Christo conjun-
gunt, & in viris quidem talibus, quorum nomina per Scriptu-
ram & Exegeleos Sacræ studium longe sunt celebratissima.
Erunt illi Gladius & Schmidius. Sententia Salomonis Gladius
in hunc

iu hunc locum hæc est: *Quod de Salomone, deque ejus & posterorum regno, uti & externa templi Hierosolymitani exedificatione, sensu literali, presenti loco agatur: de Christo vero ejusque regno & beneficiis sensu spirituali seu mystico: is enim, ait, ut ἀντίτυπος ἄ DEO sub figura Salomonis proponitur, à quo certo modo adumbratur & præfiguratur. Et hæc sententia illi textui convenientissima videtur. v. p. 348. Ph. S.* Ad hanc modo dictam sententiam & ipse Schmidius in hunc locum inclinare videtur, dicens: *Quod, quæ hoc loco à Deo Davidi promissæ sunt, promissæ quidem sint de Salomone, non tamen in persona Salomonis tantum implenda, sed in posteritate etiam illius & maxime Messia seu Christo ex Davide & Salomone oriundo. Confert itaque hanc promissionem cum promissionibus Patriarchis factis: In quibus promittuntur eis & attribuuntur, quæ posteritati tamen eorum & imprimis Messia competunt, & in his implenda fuerunt. Ita, ait, Abrahamo promissio facta est Gen. XII. v. 23. & faciam te in gentem magnam & benedicam tibi & magnum faciam nomen tuum, & erit in benedictionem, sed maledicentes tibi, execrabor, & benedicentur in te omnes familie terra item Gen. XIX. v. 18. Num celans ego Abraham quod ego facio & cum tamen Abrahamus existendo existurus sit in gentem magnam & numerosam, & benedicende sunt in eo omnes gentes, terra. In his duobus locis soli Abrahamo, & de solo Abrahamo DEUS loquitur, & de eo prædicat, quæ tamen in persona ipsius immediate omnia vera non sunt, sed mediate in posteritate ejus; diversa quidem. Nam (1.) dicitur: & benedicam tibi & magnum faciam nomen tuum, & eris in benedictionem, & benedicam benedicentibus tibi, sed maledicentes tibi execrabor: hoc, inquam etiam immediate in persona Abrahami impletum esse, non in sola posteritate, non dubitandum est. Quod vero (2.) additur: & faciam te in gentem magnam, non nisi mediate in posteritate ejus populo Israhelitico & per hanc posteritatem ejus, cui etiam terra Canaan in promissionem data est, impletum esse constat. At (3.) Illud: Et benedicta erunt in te omnes familie seu gentes terra, adeo Abrahamo*

hamo

hamo in propria persona non competit, ut de solo Semine ejus, quod est Christus, verum sit: quemadmodum ipse Jehovah exposuit Gen. XXII. v. 17. 18. Benedicendo benedicam tibi, & multiplicabo Sementuum sicut stellas cælorum, & sicut arenam, quæ est super littore maris, & possidebit Semen tuum portas hostium suorum, & benedictæ erunt in Semine tuo omnes gentes terra. Ubi quod (1) Abrahamo ibi id dictum est, & benedicendo benedicam tibi hic illi relinquitur, quia in persona ipsius competit quod (2) illi datum; faciam te in gentem magnam, de posteritate ejus universa exponitur, cum dicitur: & multiplicabo semen tuum, sicut arenam. Quod tandem (3) additur: Et benedictæ erunt in te omnes familiae terra, de semine singulari, quod est Christus intelligendum est. Has promissiones jam applicat ad præsensoraculum: Eodem modo inquit, existimamus rem comparatam cum promissione Davidi facta, ut promiscuè de Salomone, filio Davidis prædicentur, eidemque adscribantur, quæ statim prosperitati ipsius in universum, partim soli semini singulari, Christo, competunt; Ita quando dicit Jehovah Davidi: Quando impleti fuerint dies tui, & cubueris cum Patribus tuis, constituam Semen tuum post te, quod egressurum est è visceribus tuis, & confirmabo illi regnum ejus: Ille edificabit domum nomini meo: ipse David de persona Salomonis clarè exponit I. Chron. XXII. & cap. XXIX. v. 5. 6. quod vero secundo sequitur; & confirmabo thronum ejus in æternum: Ego ero illi in Patrem, & ille erit mihi in filium, Salomoni dictum est ut Patri, ex quo nascendus is, cui id soli competit, Christus. Quod si (3) verba; qui cum perverse egerit, corripiam eum &c. tam Christo quam Salomoni communia facere placuerit: tum quemadmodum de Salomone dicta sunt, tanquam quæ in posteritate ejus, implenda; ita Christo non in persona ejus, aut propter personam ejus, sed propter eos, qui filii ipsius faciendi, competent.

§. IV. His ita relatis alteram aliorum Exegetarum nullò parte minorum, quæque remoto comparationis tædio etiam nostra erit, adjicimus sententiam, quod in hocce Oraculo de solo Messia, non verode Salomone fit sermo. Quo vero nota
 itra

stra hæc thesis expeditior reddatur, & distinctius paulo intel-
ligatur, probabimus illam absque mora & ambagibus. (I.) Ex
contextu, verbisque expressis in textu non latentibus, sed præ-
fulgentibus, in quibus Deus exserto velut digito demonstrat,
quod de nullo alio, quam de solo Messia hocce oraculum in-
telligi velit.

Talia sunt (a) v. 12. כִּי יִמְלֹאוּ יָמֶיךָ וְשָׁכַבְתָּ אֶת־אֲבוֹתֶיךָ
וְהִקִּימְתִי אֶת־זֶרְעֶךָ אַחֲרָיִךָ אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ

*Quando completis diebus tuis, occubueris cum Patribus tuis, exci-
taturus sum Sementuum post te, quod prodibit ex visceribus tuis.* In
quibus verbis, dum firmiter vis literæ teneatur, nec ab eâ
recedatur sine necessitate, quæ primaria hermeneutices regu-
la est, atque esse debet, talis à DEO promittitur successor, qui
demum post Davidem fato functum sit excitandus. Quid e-
nim aliud è Phrasiologia Ebræorum, *Dies alicujus esse impletos*
& *cubare aliquē cum patribus suis*, significatur, nisi illud, quod
hanc caducam insequitur vitam, id est mors? de posteriori
phrasi sic expresse legimus in verbis Bathshebæ ad Davidem
I. Reg. I. v. 21. כִּשְׁכַב אֲדֹנָי־הַמֶּלֶךְ עִם אֲבוֹתָיו וְהִיִּיתִי אֲנִי בְנֵי חַטָּאִים
*Cum occubuerit Dominus rex cum Patribus suis; ero ego & filio-
us meus peccatores.* Quis quælo aliud hîc concipiet, nisi mor-
tem præsertim cum hæc phrasis & de Davide jam mortuo
legatur I. Reg. II. v. 10. *Et David occubuit cum patribus suis*
& *sepultus est.* De Salomone I. Reg. XI. 43. De Jeroboamo
I. Reg. XIV. 20. Ad quam cum hoc loco altera phrasis de
impletis alicujus diebus, accedat, tanto firmior est mortis signi-
ficatus, quippe quâ dies hominis simpliciter implentur, qui a-
lias vivente etiam homine secundum quid impleri dicuntur.
Eidem mortis innuendæ significatione gaudet altera phrasis
וְהִקִּימְתִי & quidem addito אַחֲרָיִךָ Excitabo post te. Equidem
vel sola excitandi vox ex convenientia materiæ non raro infert
talem suscitationem, quæ futura est diu jam mortuis iis, qui-
bus suscitatio promittitur; Id quod probant verba Mosis ad Isra-
elem

נביא מקרבך מאחריך כמני יקים לך יחווה. elém Deut. XVIII. 15. *Prophetã è mediõ tuo è fratribus tuis sicut ego sum, susci-*
tabit tibi Jehovah DEus. Sic & Ezech. XXXIV. 23. Promittit
 DEus Messiam verum & unicum Pastorem longo tempore post
 excitandum: *Excitabo eis Pastorem unicũ, qui pascat, Servum*
meũ Davidem, ipse pascet & ipse erit Pastor. At vero hoc loco
 plus quam firma est Davidicæ mortis significatio: ex congru-
 entia solius materiæ ea non infertur, sed ex ipsa forma verbo-
 rum, quandoquidem אחרריך post te, idem est, quod post mor-
 tem tuam. Ita phrasis אחריו Post ipsum I. Reg. I. 20. statim
 exponitur de morte in subsequente v. 21. Quotiescunque
 vero cubatio cum Patribus suis habet adjunctam phrasin post
 me, post te, post illum, toties significatur per hoc אחר status
 post mortem, & quod post aliquem indicatur futurum esse, id
 mortuo illo futurum esse indicatur. Hoc autem nostro
 loco post Davidis impletos dies post Davidis cubati-
 onem cum Patribus suis, post ipsum Davidem promit-
 titur excitandum Semen ejus: non igitur de nascendo ante Da-
 vidis mortem Semine, sed de nascendo post fata Davidis, hic
 Sermo est. Salomon vero quamvis circa hujus Oraculi tem-
 pus in lucem editus non esset, nihilominus vivo adhuc Davide
 non minus in vitam, quam in regnum introiit. Quod vero
 hinc usque ad natum Salomonem intercessit temporis spatium,
 expeditionibus bellicis est impensum, quibus Philistæi, Jdu-
 mæi, Amalekitæ, Moabitæ Ammonitæ & Syri domiti sunt
 II. Sam. VIII. & X. I. Chron. XVIII. & XIX. & Israeletici im-
 perii termini non solum à Schichore Ægypti usque ad Hama-
 tham I. Chron. XIV. 5. sed etiam inde usque ad Euphratem,
 Syriæ Zobææ limitem propagati II. Sam. VIII. 3. qui extremi
 erant terræ, Semini Abraham à DEO promissæ, termini Gen.
 XV. 18. Deut. XI. 24. Jos. I. 3. 4. & à solo Davide & filio ejus
 Salomone I. Reg. IV. 21. 24. 2. II. Chron. IX. 28. possessi. Quæ
 bellorum post tempora denuo vertente anno, quo tempore Re-
 ges ad bellandum prodeunt, Joab Rabbam Ammonitarum
 B metropolin

metropolin obsedit, David autem interim desidens Hierosoly-
mis II. Sam. XI. 1. I. Chron. 20. 1. Bathschebam adulterio pol-
luit. Post natum filium in adulterio conceptum David peccati
sui convictus resipuit, postea vero Bathscheba Davidiam ma-
rito suo alios atque alios interque eos Salomonem filium pe-
perit: cui DEus ut pacifico futuro *Salomonis* nomen imposuit
I. Chron. XXII. 9. Ex quibus omnino constat, Salomonem
natum atque excitatum fuisse longe ante Davidis fata, quippe
quem David in vivis existens & natum vidit, & diu post in Re-
gem ungi iussit, I. Reg. I. eumque ad timendum DEum cohor-
tatus est. Tandem David Salomonem præceptis instruens
moritur I. Reg. II. v. 1, 10. Atque ita veritate expeditissi-
mè clarâ & natus est vivo Patre, & sedit in solio Davidis non
tantum post ipsum, sed & ante faciem ipsius & loco ipsius Sa-
lomon, ut videri licet I. Reg. I. 30. seq. Nec possunt hîc com-
mode misceri & Salomon, & Christus velut Semen per Salomo-
nem olim e visceribus Davidis proditurum, quandoquidem
Christus ne ortus quidem est ex Salomone, sed ex Salomonis
fratre Nathane Luc III.

Docet porro Contextus, hoc loco non agi de Salomone, sed tan-
tum de Christo (β) per phrasin absolutam v. 12. והכינתי את-
ממלכתו *Et stabiliam regnum ejus.* Quæ ita absolute posita
phrasis non quadrat in Salomonem, & cum de Salomone ser-
mo est, vel ad certos ejus dies illud dirigitur, vel sub conditione
promittitur: uti illud I. Chron. XXIX. 23 25. hoc vero I. Chr.
XVIII 7. clarè patet. Cum vero nostro hoc loco absque ulla
conditione promittatur confirmatio regni Seminis, è mortui
Davidis visceribus suscitandi, facili negotio intelligitur, eum
hîc significari, ad quem conditio probitatis perseverantis non
attinebat, qui solus est Christus Hebr. 7. 26. Accedit eventus,
qui docet, Salomonis regnum non esse ita simpliciter confir-
matum, sed ex conditione ab ipsius Patre I. Chr. XXII. 13. ipsi
proposita, at deinceps à Salomone prætermissa non parum nu-
tasse

tasse quæ in finem legatur I. Reg. XI. Totum Solius autem Christi regnum absolutè firmum est, ita ut nec portæ inferorum, nec ulla alia vis prævalere possit.

Quid quod (γ) prædicatum, quod huic successori Davidis velut Regi à DEO tribuitur, non Salomoni, sed Messiaë tantum exasse & proprie competere potest: quippe cujus regnum dicitur æternum v. 13. Neque enim tantum v. 12. dicitur: *stabiliturus sum regnum ejus*, sed & v. 13. iterum id absolutè & absq; conditione additur: *Regni ejus non erit finis*. Successori igitur hic destinato promittitur absolute proprièq; æternum. Quando vero Scriptura absolutè & sine omni limitatione aliquid ponit, nostrum non est, illud restringere; Jam vero Scriptura non semel, sed iterum atq; iterum regnum hoc æternum pronunciat v. 12. 13. 16., I. Chr. XVIII. v. 12. 14.

Ultima præsertim phrasis, quæ (δ) vehementer est tenenda, ita legitur concepta: *Et constans erit domus tua, & regnum tuum usque in æternum ad faciem tuam, solium tuum erit firmum usque in æternum* II. Sam. VII. 16. quæ I. Chr. XVII. 14. ne ex mutato itylo, qui illic ad ipsum Davidem dirigitur, mutatio quoque personæ colligatur, ita proferuntur: *Et stare eum faciam in domo mea, & in regno meo usque in æternum*. Quibus ex verbis aperte convenientibus in aprico ponitur, eandem hîc esse domum Davidis, quæ domus est DEI, & regnum Davidis idem quod regnum est DEI, in qua & in quo suscitandum Davidis semen usque in æternum stare debeat, ita, ut vel coram facie jam mortui Davidis hæc seminis ejus constantia esse debeat, & vigere. Domus vero illa æq; Davidica ac divina (conf. Zach. XII. 8.) non est Salomonea familia, quæ nimis inconstans fuit, & non raro turpiter excidit, in quam & nativitas Messiaë non incidit; sed est Sancta Mariæ Beatæ Virginis domus ex Davide per Nathanem orta, & ita per Spiritum S. ad aucta, ut ex admiranda S. Spiritus ἐπελεύσει & Filiaë Davidis animata carne Filius DEI nasceretur: ut propterea verus hîc sit sensus: *Et constans erit domus tua, O David, i. e. non excidet,*

non exstingveretur domus tua, sed per Mariam filiam tuam in domo tua is nascetur, cujus non est finis: Itemq; in loco parallelo hic fit genuinus sensus: *& stare eum faciam in domo mea usq; in aeternum*, i. e. Semen illud tuum te mortuo ex Maria filia tua olim suscitandum non perire patiar, sed stare faciam in domo illa mea, quam ego per *ἐπέλευσιν* S. Spiritus omnino meam sum facturum usque in aeternum. Sic porro Regnum illud promissum aequae Davidicum ac Divinum (Luc. II. 23. 33.) non est regnum Salomoneum, quod nimis vacillare coepit ipso Salomone vivente ac defecit ex parte primum, ac tandem plane periit in ejus posteris, & in quod regnum Christus nunquam venit: sed est regnum DEI super domo Jacob, quod jam olim in Davide quidem administratum est ex Spiritu quoque, dum domum Jacob jamjam diremtam & ad unionem, & ad verum Dei cultum revocavit, maximopere vero in Christo divinitus ex spiritu administratum & auctum est, ita ut ad domum Jacob recollectam accesserint etiam filii DEI ex gentilibus acciti. Quando igitur dicitur: *Erit Regnum tuum, o David! usque in aeternum ad faciem tuam*, hic est sensus: Quamvis ipse fueris mortuus, nihilominus Regnum tuum super domo Jacob non peribit: Ipse etiam mortuus videbis, domum Jacob non fore sine Rege ex te orituro, qui Rex filius Dei & *Ἰεσὺς Χριστὸς* Christus est. Eandem vim habent caetera, *stare eum faciam in regno meo usq; in aeternum*, i. e. quicquid ipsi continget, Rex erit, Rex manebit, & in aeternum Rex meus erit: quo sensu tandem etiam solium Davidis & solium Seminis ejus unum est, firmum est aeternum est. Ergo hocce de Regno Seminis Davidici aeterno oraculum, non de Salomone, neque de ejus posteris interpretandum erit, utpote cujus regnum in aeternum durasse dici non potest: Regnum enim Israelis jam in filio ejus ita fuit discerptum, ut ne quarta quidem pars ipsi remanserit. Quare liquide constat, aeternitatem hanc omni jure competere soli regno Christi, quod in aeternitatem omnem durare debet,

debeat, de quo ipse David voluptate perfusus lætante voce ce-
cinit Ps. XLV. 7. כסאך אלחום עולם ועד Solium tuum in seculum
est & in aeternum & Ps. LXXXIX. v. 30. 37. dicitur: Disponam in-
aeternum Semen ejus & solium ejus sicut dies cælorum. Semen ejus
in aeternum erit, & solum ejus sicut sol coram me Conf. Es. IX. 7.

Hæc autem omnia tribuuntur (e) semini Davidis domum
divino nomini ædificaturo. הוה Ille ædificabit domum no-
mini meo. Ad quæ verba Calovius eximias tovet cogitatio-
nes, Pronomen illud הוה inquit, usurpatum de Semine Davidis re-
mittit nos haud obscurè ad הוה illud Prot. Evangelii Gen. III. 15. de
Semine ibi promisso: Ut id jam ad familiam Davidis hoc oraculo re-
stringi intelligamus, quod ante per promissiones Abrahæ, Isaaco, Ja-
cobo de Semine ipsorum datas ad Abrahamum, Isaacum & Jacobum,
& per oraculum Jacobæum Gen. XLIX. 10 ad tribum Juda restrictum
est. הוה hic Messias extruxit sibi spiritualem domum. cujus ipse
fundamentum est, de quo DEUS testatur per Prophetã Esaiam c. XXVIII
16. Ecce fundamentum posui in Zione lapidem, lapidem probationis
angularem, pretiosum, fundationem fundatissimam, qui credit non
præfestinabit. Huic fundamento per fidem superin ædificantur fi-
deles Eph. II. 15. 16. I. Petr. II. 6. Hinc factum est, ut Spiritus S. Mes-
siam, ut domus hujus exstructorem introducat Zach. IV. v. 12. 13. Ecce
virum, cujus nomen est הוה germen, hic ædificabit templum Jehovæ
hille, Germen, testimonium præbet de se ipso Matth. XVI. v. 18. Super
hanc Petram ædificabo meam Ecclesiam, & porta inferorum non
valebunt adversus illam. In quam sententiam & Brentius in
hunc locum inclinat: Rogat, inquit, David Dominum, ut, quæmo-
dum per Prophetam Nathanem promiserit, se semen ipsius sus-
citaturum, regnum firmaturum, domum ædificaturum, sic promissi-
ni satisfaciat. ut nomen ejus glorificetur, & Majestas ejus magnifi-
cetur, adeoque ubivis prædicetur, Israelis DEUM esse verum DEUM
Gentium autem idola demonia. DEUS autem non tunc præcipuè glo-
rificatus est, cum Salomo templum illud lapideum exstruxit: Sed cum
JESUS CHRISTUS per sanguinem suum ædificavit sibi Ecclesiam castam,
sanctam,

Bj

sanctam,

sanctam, firmam, super Petram edificatam. Etiam si verò ipsa phrasis de struenda Nomini divina domo possit æque facile per verba seorsim posita de domo lapidea, quam de domo spiritali exponi: quia & τὸ Νῆν solitariè consideratum æque facile ad merum hominem, & semen Davidis Φιλανθρώπως sumtum potest applicari: atque ad Christum velut Semen Davidis Θεανθρώπως sumtum regula tamen hermeneutica hic observari meretur sequens: Quoties phrasis æque commode sumi posse videtur & de re merè naturali atque humana, & de re fidei supernaturali ac divina: toties sensus fidei supernaturalis præferendus est in Scriptura S. expositione. Jam vero augustior sensus est de domo DEI spiritali, quam de domo DEI externa, ex lapidibus & cæmento ac simili materia confecta, & cum cæteris circumstantiis conjunctus non tantum æque commode, sed etiam tantum commode de domo spiritali valet: ergo omnino hic sensus de domo spiritali alteri sensui, de domo lapidea vel cedrina præferendus, itaque & Filius DEI Christus, non vero Salomon hinc intelligendus est.

Atque huic Messiaë, huic Filio Davidis inter reliqua etiam prædicata omnia (s) competit magnifica illa dictio: *Ego ero illi in Patrem, & ille erit mihi in Filium*, quæ verba iterum absolute posita in hominem merè talem non conveniunt, sed augustiorem personam requirunt: quæ de re ex Parallelismo inferius dicendi locus supererit. Neque enim in Salomonem quadrant ita simpliciter posita, unde, cum de eo tale quidpiam profertur, id partim ad gratiosam selectionem ad filiationem spirituales refertur, partim cum hypothesei perseverantis fidei dicitur (juxta font) I. Chr. XXVIII. 5. 6. 7. Conf. cap. XXII. 9. 10. 13. Atque inde etiam id profluxit, quod non semper Pater ejus fuerit DEus, nec ille semper DEI Filius esse potuerit, dominante scilicet in eo sic peccato originis, ut veram DEI reverentiam amoris uxorum luarum postponeret I. Reg II. De Filio autem DEI etiam in humana natura

natura

subsistente semper id verum, semper firmum est. nec aliter
id esse potest, ob unam illam & æternam Filii DEI genera-
tionem ex DEO Patre inde ab æterno & in æternum usque
existentem, ex eaque per unionem personalem utriusque na-
turæ, promanantem communicationem illius æternæ filiatio-
nis, Christo homini quoque, ut unico DEI filio compe-
tentis.

Ad hæc accedunt (ז) singularia hæc verba v. 14. ulterius
posita : אשר בהעותו והכחתו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם
*Qui cum permittet perverse se tractare, illum corripiam virga
hominum, & plagis filiorum hominis, seu filiorum Adam.* Ma-
gnum in his verbis pondus, & cum summo pro nobis pacien-
tis Domini mysterio magnopere conveniens, dum vis ver-
borum observetur. Verba enim in Conjugatione tertia (in
hiphil.) significatione gaudent non tantum transitiva, sed &
morali, impulsiva, permissiva etiam, vel saltim declarativa,
ita ut subjectum sive persona ad actionem producendam
concurrere possit si non per directam efficientiam, attamen
aliis quibuscunque modis, etiam declarative, ut de Absol-
one dicitur: Qvis constituit me iudicem in hac terra, ut ad me
veniat, cuicumque est lis & causa והצדקתי ut illum justum
declarem? II Sam. XV. 4. Item permissive, uti Eleasar di-
xit Rebeccæ Gen. XXIV. 17. הגמיאיני Permite mihi sorbere
parum aquæ. Ita & de Elavo esuriante dicitur Gen XXV.
30. הלעיטני Permite me gustare de edulio ruffo &c. Non
incommode ex querela Filii DEI in Ps 69. 27. huc referentur
sequentia : כי אתה אשר הכית רדפני : imò & voluisti percuti, eum per-
cuti sunt Eodem modo & in
hoc loco hæc verba in Hiphil posita suo jure interpretanda sunt.
Quod quando fit, infinitivus in Hiphil omnino infert aut cu-
ram, studium voluntatem, & cupidinem male agendi, sive
quis ipse sese ad male & perverse agendum inclinet sive alios
illuc incitet atque impellat; aut saltem permissionem male
agendi

agendi, vel male quam habendi, non repugnantiam seu tole-
 rantiam, ubi quid mali fiat, ubi Affixum; significationem
 ad ipsum qui permittit, revertentem, cum alii male contra
 eum agere permittantur, absque difficultate admittit. Jam
 igitur si prior significatio haberet locum, & Salomon per il-
 lam phrasin divinitus esset præsignificatus: Nonne illi quoddam
 peccandi & consulto peccandi quasi privilegiū absque æternæ da-
 mnationis formidine concessū fuisset, aut certe major ita pec-
 candi licentia fuisset relicta, quandoquidē pœnæ quidē dicta-
 tæ fuissent, sed cum certitudine misericordiæ divinæ finali-
 ter non amittendæ? quod quidem valde ἀκυρον atque ἀθεύλογον
 foret dictu: ita enim versu proximo non removenda DEI
 misericordia promitteretur voluntariè etiam peccaturo. At
 vero de Filio DEI commode id omne dicitur in significato
 permissivo: Permittet malè se haberi, permittet perverse se
 ab aliis tractari, non impediet alios male ipsum & perverse
 habere; qui significatus tunc quoque, licet cum decreto etiam
 divino, valebit in voce והכחתיו permittam & curabo eum
 percuti. Deus enim est, qui Filium suum pro nobis tradidit
 morti, morbosque nostros ipse Messias pertulit & dolores
 nostros bajulavit; quamvis nos aestimemus eum plaga affe-
 ctum, percussum à DEO & afflictum: Nam ipse dolore af-
 ficitur à defectibus nostris, castigatio pacis nostræ imponitur ei,
 & tumore ejus fit curatio nobis Es. LIII, 3. seq. & quamvis Chri-
 stus per se nulli peccato obnoxius fuerit, multo minus im-
 probe vel perverse quidquam egerit, attamen peccata filiorum
 hominum in se suscepit, & cum non iple norit peccatum fieri
 pro nobis tamen peccatum voluit II. Cor. V. 21. Quo ipso te-
 stari voluit, se verissime peccata nostra suscepisse, ac gra-
 vissime ob illa angere, affligi, pœnasque hominum sustinere
 voluisse, tanquam vadem, sponsorem atque Mediatorem
 nostrum. In summa Messias de se Sancto velut de non san-
 cto perverse agi permisit, & DEUS immisit in Messiam non
 commeritam omnem virgam, omnesque plagas, quæ filiis
 hominum

hominum omnibus ac singulis verè eas commeritis incum-
 bebant, ut omni jure locus Esaiæ citatus hujus loci commen-
 tarius esse possit, ibi enim נגוע Plagatus dicitur ab eadem
 voce, quæ hîc occurrit de *Plagis filiorum Adam*: quæ & ipsa
 vox h. l. tanto magis est memorabilis, quia non tantum ge-
 neratim hominum, vere מַשְׁחַת i. e. mortifera peccati labe
 decumbentium virgam DEUS illi destinat, sed & per plagas
 filiorum Adam, in ipsum immittendas, ad primarium in or-
 bem introducti peccati principium humanum, lectores &
 auditores tanti decreti graviter remittit: ita tamen, ut rema-
 neat misericordia in eum, qui non ex proprio, sed alieno pec-
 cato atq; supplicio redditus erat miserabilis. Id quod ex ap-
 posita promissione vers. seq. 15. magis confirmatur: *At beni-
 gnitas mea non movebitur ab eo quemadmodû amovi à Saule, quem
 amovi à facie tua.* Quibus verbis expresse testatur DEUS,
 Messiam non prorsus derelictum iri in plagis & passionibus
 suis, quemadmodum impius Saul, qui à facie DEI etiam fina-
 liter atq; in æternum fuit amotus 1. Chron. 10. v. 13. *Saul enim
 mortuus est in prevaricatione sua.* Licet vero mortuus sit Chri-
 stus imò æq; ac Saul in infernum descenderit; attamen post
 mortem novos cruciatus infernales non sustinuit, sed, cum
 Saul ut miserrimè damnatus ibi locum supplicii cœpit, Chri-
 stus ut victorem ibi se stitit, potentiaq; ac robore DEI in in-
 ferno gloriose stipatus fuit. Patet igitur ex ipso contextu in-
 tegro, propriè hic agi de Christo, &, licet aliqua verba sint,
 quæ ad Salomonem extra *σωα φδω* textus considerata rectè re-
 ferri possint, (in quibus ultima verba quoq; ad Salomonis sa-
 lutem probandam allegari solent, quam tamen aliunde rectius
 probari posse autumo;) nihilominus hunc in tota sua con-
 gerie consideratum textum ad Salomonem plane non attine-
 re, sed unicè ac solitariè Jesum Christum Dei Filium *Ιεσους
 υιου* spectare.

§. V. Secundum argumentum, quod apodicticè
 C pro.

probat, hunc esse successorem Davidis non esse Salomonem, sed
 Messiam, præbet nobis Paralelismus Scripturæ, qui nihil
 aliud est, quam mutua collatio textus unius cum altero ac
 præfertim difficilioris cum. faciliori. Hunc enim (1) locum;
 imprimis v. 12. 13. 16. De æterno regno & solio sempiterno a-
 gentem Angelus Mariæ Virgini *ἄγγελος* licet eum non ab-
 leget, revocat in memoriam Luc. I. v. 32. 33. ita dicens: *Ecce*
concipies in utero & paries Filium, hic erit magnus, & Filius Ab-
tissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus solium David Patris
ipsius, regnabitq; super domum Jacob in æternum & regni eius non
erit finis. In his satis luculenter Angelus Gabriel verba hu-
 jus vaticinii ad Christum refert, Virginemq; Mariam de glo-
 rioso promisso, Davidi jam pridem dato, commonefacit, &
 non dubitantem quidem, at turbatam tamen ob illam insve-
 tam comparitionem & salutationem Angelicam erigit, cre-
 dentemq; tantò magis firmat, quanto magis Virgo memine-
 rit, se ex familia Davidis oriundam, ex cujus domo Virgini
 nascituræ promissus sit Rex tantus. Atque ita ad firmam eo-
 rum, quæ narrabantur, fidem, B. Virgo magis magisque
 divinitus deducebatur, ut inde colligere potuerit, cum tem-
 pus promissionis impletum sit, non nisi veritatem divinam
 esse, quam Angelus referat, eadem nunc dictitans futura,
 quæ Davidi Patri suo de nascituro sibi post fata sua Tanto Filio
 erant promissa, ut ei in æternum usq; dandum sit Regnum
 Dei & Davidis, imo cui daretur *Dominatus, gloriaq; ac Regnum,*
ut omnes populi, Nationes & lingua ei servirent: cujus domina-
tus esse debeat perpetuus qui non præterit, & regnum eius, quod non
corrumpitur Dan. 7. v. 14. Probat nostram sententiam (2.)
ἄγγελος etiam allegatus vers. 14. in hisce verbis: *Ego ero*
illi in Patrem, & ipse eris mihi in Filium. Namq; hæc verba quod
 non pertineant ad Salomon, sed ad Christum, ipse Spiritus S.
 docet, qui expresse testatur, quod hæc promissio tanta sit, ut
 nemini, ac ne Angelo quidem ulli, ea ad litteram & in sensu
 hujus

hujus dicti vero ac sublimi conveniat: quod demonstratur
 Ebr. I. v. 4. s. *Christus tanto præstantior factus Angelis, quanto ex-
 cellentius præ illis sortitus est nomen: Nam sui dixit unquam An-
 gelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et iterum: Ego
 ero ei in Patrem, & ille erit mihi in Filium?* quæ de probatione
 non opus est quidquam addi, cum longè sit firmissima, velut
 ab ipso Spiritu S. suppeditata, quæ nec infringi potest similis
 alicujus dictionis instantia, cum nulla similis exempli instan-
 tia detur, sed, quæ dari videtur, vel suspensa sit à certa hypo-
 thesi, vel agat de gratia selectionis, ad fidem, vel planè à
 scopo sit aliena: cujus experimentum unicuique reservo.

§. VI. Tertium nobis argumentum erit, quod, nisi
 hic noster locus propriè & literaliter de Christo agat, planè
 nullus omninò locus sit superfuturus, ex quò tanta de nascen-
 do ex Davide Messia promissio, velut Davidi revelata, pro-
 bari clarè firmiterque possit. Nullus certè locus, quisque etiam
 allegatur, nostro loco æqualis est, & tamen ipsi Davidi per
 prophetiam id innotuisse, Petrus significat Act. 2, 30. idemque
 testatur Ps. 89. & Ps. 132. quæ loca ad præcedentem quandam
 promissionem respiciunt. Nusquam autem per totam Davi-
 dis historiam sive in libris Samuelis, sive in Priore Chronico-
 rum obvenit similis promissio quæ tamen cur sit omissa cum
 tantæ sit majestatis ac Divinitatis, nulla ne probabilis quidem
 ratio dignè poterit afferri. Quam ob rem ipsa necessitas
 quoque docet, hunc nostrum locum firmiter tenendum esse,
 velut plenum Divinâ illa promissione ipsi Davidi de suo Filio
 Θεωθεωτου ac satisfactore nostro facta.

§. VII. Ipsa præterea Davidis interpretatio, quæ quarti
 nunc argumenti loco stabit, & ex abundantia adjungetur
 sensum nostrum exigit, qui versu 19. sic ait: וְחָקַטְן עוֹר
 זֹאת בְּעֵינַי אֲדֹנָי יְהוִה וְתִדְבְּרוּ גַם אֲנִי בֵּית - עֲבָרָךְ
 לְמַרְחֹק וְזֹאת תּוֹרַת הָאָדָם אֲדֹנָי יְהוִה
*Et parum visum
 est hoc in oculis tuis, Domine Jehovah, adeo ut locutus etiam sis de
 familia*

*familia servi tui in longinquam; & hac lex (vel delineatio) homi-
nis Dei Domini conf. 1. Chron. 17. 17.* In quibus verbis David
prædicat hunc suum successorem ut Deum & Hominem, qua-
si dicat, O DEUS, quod tu mihi promifisti, non concernit
Filius meus ex lumbis meis immediatè nasciturum, sed è
longinquo & in longinquo delineas filium quendam meum,
qui erit homo & simul erit Adonai Jehovah. Neque enim
obfistere nobis potest, quod per vocativum ab aliis quibusdam
Dei nomen hîc exprimitur, sicut crebro fit per totam hanc
Davidis precationem. Quoties enim in hac precatione ob-
venit Vocativus, toties præcedit vel proxime circumstat al-
locutio DEI in secunda persona: at vero in hujus citati versi-
culi fine nulla est secundæ personæ mentio, unde non imme-
ritò appositionem retinemus, tantopore mysteriosam, homi-
nemque agnoscimus Dominum & Jehovah. Ad quod Wal-
therus in h. l. *Hanc promissionem de Messia ex posteritate mea na-
scituro sic accipio quod is verus quidem homo futurus sit, sed tamen
unà in persona unitate Deus Jehovah altissimus. Ex quo non ab-
surdè colligitur, Filium DEI non minus Davidi, quam reliquis Pat-
archis in forma humanæ naturæ per dispensationem temporalem tur-
assumta, & in temporum plenitudine personali & sempiterno fœdere
assumenda apparuisse, cum Vir fuerit secundum Cor DEI & de Mes-
sia peculiariter confirmatus.* Hæc Waltherus ad locum paral-
lelum I. Chr. XVII. intentus. De hocce igitur vaticinio per
totum Psalterium David lætus cecinit, modò ardens suum
desiderium erga Messiaæ adventum significans ut Pl. XVII. 7.
Pl. CXXXII. &c. modo divinæ naturæ consortium expri-
mens ut Pl. XLV. 3. 8 Pl. CX. 1. &c.

§. VIII. Superest ut jam contrariam, numquid obesse
nobis queat, at sine ullo suâ quemquam laude defraudandi
animo, (quippe quem Viri de Ecclesiâ Christi, & scripturarum
intellectu Optimè meriti non commerentur) perpendamus
sententiam, atq; thesin nostram defendamus ex scrutinio
oppositi,

oppositi. Præcipua ergo, quæ nostræ opponuntur sententiæ, quod non omnia possint explicari de solo Messia, hæc sunt: (a) De cujus templi ædificatione agitur in Davidis proposito, de ejusdem ædificatione quoque agitur in Dei responso, propter immediatam connexionem mutuaque inter quæsitum & responsum relationem. At de templi Hierosolymitani ædificatione agitur in Davidis proposito, quod constat ex cap. 7. 2. Sam: v. 2. Ego &c. Respondemus: Concedenda quidem est consequentia Majoris, ast non in totum, sed in tantum & ex parte. Nam utique & Deus respondit ad propositum Davidis, de templi materialis exstructione, nimirum remotive; *Numquid ædificabis mihi domum?* attulitque rationes negativæ responsionis: tum quod non habitaverit in domo inde a deductione Israëlitarum ex Ægypto, tum, quod nunquam hoc postularit &c. Positive vero & thetice deinde existât occasione majora Deus promittit, invertendo propositum Davidis: *Non tu quidem mihi, sed ego tibi ædificabo domum, scilicet excitando domui tuæ æternum Semen,* quod sit promissæ domus stabilimentum, & regni tuæ domus æternus conservator. De his plura vid. §. II. Objiciunt (β) promissum istiusmodi Regis, qui peccare potest, qui que castigatur ob peccata virgis hominum. Quod argumentum quam maxime Interpretes vel optimos movisse videtur, ut sensum de Salomone tenerent, eumque Christo permiscerent, quia dubium videbatur, quomodo Filio DEI posset tribui, perverle ipsum agere. Verum salva veritate & pietate, quomodo hæc omnia dextre exposita quam optime Messia, non verò Salomoni competant vid. §. IV. anteced. ubi hæcce salvis aliorum quoque responsionibus sunt explicata. Objiciunt denique (γ) Explicationem Davidis de Salomone. David, ajunt, sensum verborum Domini utpote Propheta Act. II. 30. omnium optimè intellexit, qui hæcce omnia ad Salomonem refert I. Chron. XXII. 9. c. XXVIII. 2. Ipse quoque, ajunt, Salomon sibi hæc

hæc appropriat I. Reg. V. 5. c. VIII. 17. II. Chr. VII. 18. quæ loca omnia huic promissioni parallela videntur. Sed hæc loca negamus parallela esse huic promissioni. Ista promissio I. Chron. XXII. 9. & XXIX. 23. ad quam cætera adducta loca spectant, tempore posterior tuit hæc nostra promissione & unice respicit Salomonem, non Christum, valdeq; probabile est, hanc promissionem Davidi esse tactam circa tempus factæ aut certè si ita placet, instantis jam natiuitatis Salomonis, quod verbum $\gamma\lambda\alpha$ & impositio nominis proprii ad oculum demonstrat, quo sine novo iudicio ne certus quidem esse David potuisset, quis è tot suis filiis divinitus designatus fuisset. Differunt ergo tempore hæc duæ promissiones, altera de solo Salomone, & altera eaqve prior de solo Christo agens. Porro ista agit de domo materiali, hæc de domo spirituali: Illic promissio conditionata est, si custodierit Salomon legem Domini, hinc sine conditione & absolute dicuntur omnia. Ex quibus omnibus, $\alpha\epsilon\iota\kappa\omicron\tau\eta\upsilon$ nostram non de Rege Salomone, sed unice de eo, qui Regum omnium Rex est, Christo Jesu agere, luculenter patescit: Ne quid nunc dicamus de firmiter tenenda Verbi Divini quoad sentum simplicitate, quæ omnem mixturam talem remotam esse per se cupit atqve jubet. Salomoni autem quædam hinc dicta esse, ut futuro Patri Christi, id quidem non opus est multis refelli, cum cognitum sit ex Evangelistis, Salomonem nunquam Christi Patrem esse factum. Reliquum jam est, ut usum oraculi hæctenus expositi brevibus quoque adumbremus. Sicut enim omnis Scriptura, uti θεοπνευστος , ita & utilis est ad doctrinam, ad redargutionem ad correctionem & ad admonitionem in iustitia juxta 2. Tim. 3. sic & locus hicce noster insignes præstat usus. Esto igitur,

SECTIO

SECTIO II. PRACTICA.

S. TEXTUM AD USUM ACCOMMODANS.

§. I.

Datuit in ipsa Exegesi *doctrina* de Semine Davidis post ipsius mortem tandem suscitando, itaq; vero homine, at qui Filius Dei simul sit in eadem persona, quiq; ex officio suo futurus, sit Doctor & Collector domus spiritualis, in eademq; uti & in omni Regno Dei Rex æternus &, porro, dum plagas filiorum Adam suscepit, sacerdos quoq; noster, innocuus de cætero & patiens supplicia non sua, sed nostra, & omnium tandem malorū, ipsiusq; inferni debellator atq; triumphator, misericordiæq; divinæ restitutor. Non opus est prolixius ista proponi, quæ sacræ doctrinæ studiosis sunt notissima. Miramur hic potius & removemus per *ἐλεγχον* scripturæ Judæos, Socinianos, & aliquos alios negantes, hocce oraculum agere de Christo, sed unicè de Salomone interpretantes; Cui sententiæ modernis etiam temporibus Patrōni ac amatores non desunt. Verum ut illi nimium aberrant ignorantes Scripturæ, ita hi, si suis denudentur larvis, pauloq; propius inspiciantur, eundem illum, aut ex professo aut per consequentiæ necessitatem, produnt errorem, qui tanquam infelix lolium & apostema omnem succum & sanguinem pietatis, Veteris Test: fidelibus exlugere annitur, fermentiq; instar deinceps sese per universum Theologiæ corpus diffundit, ut orta sic horrida de Christo Non-Christo mataologia nihil sani sapidiq; reliquum faciat: Quod scilicet V. T. fideles neq; in Christum ex ulla necessitate crediderint, neq; hac fide salvati fuerint. Præit illis Smaltzius: *Credebant*, ait ille, *fortassis aliqui Christum venturum, sed hoc à nemine requirebatur, & aliud, credere aliquem, venturum, & credere in aliquem.* Hinc aliam justificandi rationem, quæ in Vet. Testam. valuerit, per Christum

stum

stum promulgatam & annunciatam esse, audacter ejus notæ homines affirmant, quia ipse Paulus testetur, quod fides sub Evangelio demum revelanda fuerit Gal. III, v. 23. *Antequam venit fides, sub lege custodiebamur.* Verum fides sumitur in hoc loco secundum totam connexionem de fide promissionis in publicum effectum, prædicationem & manifestationem veniente, itaq; pro objecto fidei & promissionis Abrahamæ factæ effectum, sive pro complemento promissionis, id quod ipse contextus ad oculum demonstrat vers. 22, *DEus conclusit omnes sub peccatum, ut promissio ex fide daretur credentibus.* Quamprimum igitur per peccatum originans Lex ad justificandum hominem invalida impletuque impossibilis facta est, conclusit DEus omnia sub peccatum, i. e. declaravit per justam è Lege sententiam, nos omnes esse reos peccati, iræ divinæ atque æternæ damnationis, simulque Evangelizans ordinavit à primo inde miseriæ illapsu alium justificandi & salvandi modum, per fidem scilicet in JESUM Act XV. 11. Hæc fides prædicata est Protoplastis Gen. III. v. 15. Et consolata est Evam parturientem Gen IV. 1. Hæc fides sicut Paulus asserit erat Abrahamo Gal. III, v. 6. Et qui ex hac fide sunt, benedicuntur cum fidei Abrahamo, justique cum Abrahamo declarantur v. 9. relato ad v. 6. Haud parum nihilominus substruunt verba Georgii Calixti ad corroborandam illam Socinianorum sententiam: *Christianis inquit, ut DEum & Christum Redemptorem suum, qui per incarnationem suam reapse mundo exhibitus est, & tanquam unigenitus DEI Filius & persona à DEO Patre distincta apparuit, rectè colant, salutemque consequantur, necessarium est, ut Divinitatem Christi, nec non S. Spiritus, sicut in Nov. Test. revelata est, explicite cognoscant & credant: ut autem sciant, num idem pari modo omnes, qui sub Veteri Pacto servati sunt, cognoscere & credere oportuerit, non est necessariū. Nec ulla vel Confessio vel Formula præscribit aut docet, credendum esse, quod omnes prisca Fœderis fideles Mystrium Trinitatis distinctè cognoverint; aut*
quod

quod id ipsum in libris V. Testamenti ita exprimat, ut à quovis tunc potuerit animadverti & intelligi sive etiam hodie absque adminiculo Novi adversus eos, qui negent, & novum non recipiant, demonstrari & evinci. Vid. ejusd. Dissert. de Myster. Trinit. §. 20. Verum nostrum ex orthodoxia assertum; quod fides in Jesum æque necessaria in Vet. ac in Nov. Test. fuerit, per horum ac similibus omnium judicia dimoveri non debet: Etiam si his quoque vel petulantissime accedat imò & prævenire studeat Democritus Christianus, vel potius Non-Christianus, qui omnem *θεωλογίαν* Christum & fidem ex eo justificantem non Veteris tantum, sed & Novi Testamenti fidelicus reipsa studet adimere, aliumque nobis obtrudere gestit Christum essentialiter, & ut partem nostræ essentia, nobis inexistentem, quo ipso animum plusquam Socinianum, Naturalisticum & tantum non atheum nimis prodit.

§. II. At vero nos credimus, & probamus, quod unica salvandi per fidem in Christum *θεὸν Ἰησοῦν* ratio omni tempore fuerit, ac sit hominibus cunctis necessaria, perque omnes Prophetas annunciata Act. X. 43. atque in Vet. Testamento tam aperte & perspicue proposita, ut animus ex eo etiam solo convinci possit: Id enim nisi verum esset, Scriptura Vet. Testamenti non esset perfecta, neque perfecte nos ad salutem instruere posset, quod tamen disertè affirmat Christus Joh. V. 39. & Abrahami verba testantur Luc XVI. *Scrutamini Scripturas*, ait Christus, *quia vos sentitis, in ipsis vitam æternam habere, & illa sunt, quæ testificantur de me. Habent Moysen & Prophetas*, ait damnato epuloni Pater ejus ex carne Abraham, *audiant illos*, ne scilicet veniant in locum tormentorum. Quid vero est, quod è Mose & Prophetis audire debent? Indubiè doctrina de Christo, quam Mosis & Prophetis vindicat Petrus Act. III. 18. 24. vindicat Paulus Act. XXVI, 22, 23.

D

Prolixe

Prolixè testantur de Christo omnia sacrificia, omnesque ritus sacrificiales, quibus humani generis Redemptoris sacrificium, satisfactorium illud, & DEUM hominibus placans, adumbratur Gen. 4. 3. 4. 5. cap. 8. 10. &c. Christus enim est Agnus Dei Occisus suo tempore pro mundo, & ad præfigurandam hanc mactationem declaratus ab origine mundi in typis, & in efficacia meriti sui omnibus fidelibus inter sacrificandum applicatus. Atque hæc sacrificia non fuerunt cultus electitius, quippe qui DEO placere non potest; frustra enim & in vanum Deus colitur iis doctrinis, quæ sunt præcepta hominum Marc. 7. 7. Matth. 15. 9. sed ab ipso DEO institutus, id quod Caini & Abelis hinc comprobata, illic repudiata sacrificia ad oculum demonstrant Gen. 4. v. f. 6. 7. Neque sententia Joh. Lightfootii aliorumque est rejicienda, quod tunc Deus statim jam docuerit sacrificandi ritum, cum pellibus oblatarum bestiarum Parentes nostros vestiverit, ut ita, quod primum in mundo mortuum est, sacrificium fuerit, & Christus in figurâ declaratus.

Prolixè idem docent factæ per V. T. exempla confessiones de agnito perfidem Christo. Nam Messia divinitas, incarnatio, omniaque ejus attributa inde à prima promissione Protoplastis facta Gen. 3. 15. clarè postea cognita fuerunt. Ipsum Prot - Evangelium descripsit Vindicem nostrum velut Semen Mulieris, itaque incarnandum per mulierem Virginem, verum hominem, & velut capitis serpentini conculcatorem, sive præsentis tunc in loco serpentis, qui ἀντισπασταλόν erat factus, i. e. Diaboli, antiqui illius Draconis, victorem, itaque & Redemptorem nostrum ex potestate Satanæ, nos liberaturum qui merus homo esse non potuit, sed Deus esse debuit, itemque velut talem, cujus calcaneus atteri debuerit à serpente, i. e. qui nostra causa pati, & Diaboli extre-
mas

mas vires tolerare debuerit. Ex hoc Protevangelio, ejusq[ue] declaratione divinitus accepta prima mater Eva dualitatem naturarum in Christo agnovit Gen. 4. קניתי איש את יהוה 1. Abrahamus agnovit Messiam ut omniscientem, omnipotentem, pollentemque potestate judiciaria universali, quippe cujus promissum de Isaaco audierat & crediderat, futuro & expressè prædicto tempore adimplendum, quemque velut Judicem justum & omnipotentem laudavit, dicens; *Tu judex totius terræ non exercebis ita jus, ut morti tradas justum cum injusto* Gen: 18. Jacob agnovit illum secum colluctantem Gen: 32. 34. ut benedicientem Deum v. 26. 27. quemq[ue] prius dimittere noluit, quam sibi benedixerit: itemq[ue] ut auxiliatorem & Redemptorem Gen: 48. 16. המלאך הגאֵל אתי מכל רע יברך את הנערים Angelus ille ait, qui vindicat me ab omni malo, benedicit pueris istis. Idem hicce Angelus increatus cognitus est à Mose, ut auditor precum Exod: 3. 7. Namq[ue] Angelus Iehovah, per quem & cujus in manu Deus Mosen misit Act: 7. 35. is fuit qui dixit Mose: *Prope vidi afflictionem populi mei, & clamorem eorum audivi. De hoc ait Esaias cap. 63. 9. Angelus faciei servavit eos, delectatione sua & clementia sua ipse vindicavit eos &c.* De hoc ipse Deus dixit Exod. 32. 34. *Angelus meus præibit, in die visitationis meæ, & ego visitabo peccata illorum.*

Prolixè non minus id docent præclara Sacræ Scripturæ testimonia subinde populum Dei de Christo perspicuè docentia etiam sub V. T. Ita Abrahamo significatum est divinitus in ipsius semine benedictum iri omnibus Gentibus terræ. Gen. 22. 18. Ita idem iisdem verbis promissum est Isaaco Gen. 26. 4, 22. 18. Ita idem iterum promissum est Jacobo Gen. 28. 14. non quasi nova quædam res, aut novus de semine benedictionis nuncius ipsis veniret. Non sane: Res omnis de benedicto semine ipsis à pueris constabat, & inde ab Adamo constare omnibus

omnibus debebat, unde nec mirantur, nec scrutantur, quare
le illud semen benedictum esse debeat, sed, quod novum in
his promissionibus est, versatur circa ipsorum personam &
familiam ulterius descendentem: Ipsi de cætero satisinfor-
mati erant de semine mulieris, in quo posita erat benedictio
contra antiquum serpentem. Quomodo hæc doctrina tradi-
ta fuerit posteris Jacobi, in solenni liberorum benedictione
relatum legimus de Siloh Judæis donato Gen. 49. 10. ita ta-
men ut & Gentilium Mediator esse debeat. Obortis ulte-
rius V. T. temporibus statim post publicationem decalogi
Christus omni populo divinitus offertur velut ipsis suscitandus
est suis fratribus & ab unoquoque audiendus Deut. 18.
16. 19. & ut reliqua testimonia Mosaica prætermittam, idem
à Mose morituro repetitur Deutr. 18, 15. & verbum Evange-
lii, verbum conversionis ipsis prolixè commendatur, velut
propinquum valde & in omnium corde positum Deut. 30.
præsertim v. 11. 14. qui à Paulo Rom. 10. 6. seqq. explican-
tur. Quid dicam cæteros Prophetas omnes & quorum di-
cta, informationes, confessiones de Christo ubique legun-
tur Luc. 24. 44. conf. v. 16. 27. Et quæ fieri unquam potuit,
ut caulæ & media salutis Israelitis nota non essent, quia conti-
nua surrogatione habebant interpretes *Γεωργίου*, quorum
operâ mysteria fuerunt explicata, quique populo auscul-
tanti verbum Dei proponentes id supplebant, quod vel par-
cius vel obscurius dictum videri poterat Nehem. 8. 2. Ex
his ergo immote cum Petro concludimus: *Quod non sit
in alio quoquam salus, nec aliud nomen sub cælo datum homini-
bus, in quo oporteat nos salvos fieri, Act. 4 v. 12. Sed quod
credamus eadem ratione salvari, sicut Patres Act. 15. 11.* De
hocce igitur Messia loquitur ex promissione, quam de eo
accepit David Propheta frequentissime, in hunc omnem
suam

suam collocavit spem, in hocce ædificata est Ecclesia & V. & N. Testamenti, ab hacce radice omnes fideles habuerunt succum, huic debebant omnem vigorem & vitam æque in V. ac in N. T. vid. Rom. XI. v. 18. 19. 20. ubi eadem radix fert ramos & antiquitus innatos & de novo insertos. Locus noster omnino celeberrimus omnibus tantæ veritatis oppugnatoribus ruborem excutit, tanta & tam præclara V. T. hominibus de Christo proponens, ut ex ejus lectione & consideratione haud difficulter elici potuerit, eum & hominem esse, & DEUM, & spiritualibus domus seu Ecclesiæ DEI exstructorem, & pro omnibus filiis Adam plagas ipsorum suscipientem, quæ profecto fidem in ipso reponendam promptissimè generare, sine mora conspiciuntur.

§. III. Apprehendamus ergo vera fide Messiam nostrum, in quem Deus imposuit iniquitatem omnium nostrum Es. 53. 6. quiq; proprio Filio non pepercit sed pro nobis Omnibus illum tradidit Rom: 8. 32. *ὅτι ἰφθάρτω* non pepercit, non leniter tractavit, quæ significatio hic locum habet eadem vi, quæ David mandat *לֵנִיטֵר מִיבְּעַרְבֵי הַיָּלֵד* Leniter mihi erga puerum, quod LXX. dixerunt *ἠείμαι δὲ μοι ἔπαυλα* 2. Sam: 18. 5. Deut: 33. 34 Gen: 22. 12. Hunc Messiam qui adprehendit atq; illi indissolubiliter adhæret, nunquam periturus est quippe per ipsum justificatus, qui vero negligit illum, jam condemnatus est, omnemq; culpam transfert in seipsum. Sicuti periclitanti in aquis, qui nec manu porrigentis manum apprehendere, neq; prostantia ad ripam virgulta tenere, neq; in prominentem scopulum prorepere cupit, soli interitus adscribendus, neq; virgulto prostanti, neq; dextram porrigenti, neq; scopulo prominenti. Ita Christus ut arbor vitæ & virgultum e trunco succiso Jichai Es. XI. 1. prostat ad convertendum malum

lum

lum in salutem, ruinam in vitam. Christus ut Deus fortis
Es: 9. 6. expandit manum toto die ad populum etiam rebel-
lem, qui ambulat viâ non bona, seqvendo cogitationes Es. 65.
2. ac sonora non minus, quam svavisona voce acclamat:
Venite ad me omnes, qui fatigati estis & onerati, & ego fac-
iam, ut requiescatis Matth. XI. 28. Christus est Petra tutissi-
ma, ad quam recipere nos possumus cum Davide, & ju-
stificationem ex ipso ut recte qvære, sic feliciter obtinere,
velut à DEO nobis imputatam, sicut expresse constat, &
quicquid etiam Democritus Christianus collum obvertat,
scriptum est bis eodem capite, Rom. Ic 4. 6. & v. II. quem
ultimum locum, temere à virulento ejus ore castigatus
& fraudulentia acculatus B. noster Lutherus, ne ad phrasin
quidem vertit, ut tanto facilius inde pateat, non studuisse
illum verba sacrae paginae in suae sententiae patrociniu n ini-
que invertere ac detorquere, sed sensus divini veritatem
servare, quam nec citatus Sacrae Veritatis Divinae hostis,
nec omnis inferorum porta umquam subvertet.

§. IV. Quid ergo tristamur? Quid reformidamus?
quid praesentis vitae tædia & odia nimium dolemus? Chri-
stus adest. Si ille pro nobis, quis contra nos. Is nobis
sufficiat, simulque & hæc sufficient. Nos DEO per Chri-
stum Jesum gratias agentes huic dissertationi im-
ponimus felicem. ita faxit Deus,

FINEM.

De variis emendandis B. L. ipse prospiciet.

Col. Diss. A 173, misc 7